

ordini morali et immutabili consentanea sunt. Ergo Deus vult illius legis observacionem.

5° Deus est ex natura sua summè perfectus, summè sanctus, summè verax, summè justus, summè misericors, etc. in illis perfectionibus necessariò sibi complacet; approbat igitur necessariò et diligit illos qui has perfectiones, quantum patitur ipsorum natura, imitantur, et attributa divina in se exprimunt; vult igitur ut homines sint perfecti, sancti, veraces, justii, misericordes, quantum possunt, seu quod idem est, vult observari legem naturalem. Ipsi pagani philosophi sic sentiebant: *Vis Deos propitiare, bonus esto, satis illos coluit qui imitatus est*: Senecæ Epist. 48.

4° Deus hominibus rationem concessit; creaturas autem ratione non exornavit, nisi ut rationi obsequerentur; ergo Deus vult ut homines rationi obsequantur, et ea peragant quæ rationi sunt consona; ergo Deus vult ut homines legem naturalem observent.

5° Deus est Autor conscientiæ, vult igitur ut ipsius voci obtemperemus. Jam verò conscientia dicitur legem naturalem esse observandam; stimulos enim animum cruciantes: experimur, si hanc violaverimus, lætitiã verò, si observaverimus.

6° Deus planè sibi sufficit; mundum igitur ad sui felicitatem non creavit; ergo cum mundum condidit, sed orbis universi bonum et felicitatem intendit, ergo quidquid ad bonum et ad felicitatem orbis universi vergit, sanè Dei voluntati consentaneum est et ab illo intenditur: atqui observatio principiorum moralium justitiæ, rectitudinis et veritatis sanè vergit ad bonum

et felicitatem orbis universi. Hæc observatio multùm prodest tum societati generis humani, tum etiam hominibus privatis, uti evidens est, ipsique concedunt legis naturalis hostes, qui, dum ipsius originem ab arte politica et à legibus civilibus ducunt, eo ipso agnoscunt illam multùm ad bonum generis humani conferre, et frænum esse ad pacem fovendam, generalemque subversionem impediendam pernecessarium.

## COROLLARIUM.

Ex hac secunda propositione nascitur altera legis naturalis observandæ *obligatio*, nempe Dei voluntas, cui omnes tenentur sese obsequentissimos præstare.

## PROPOSITIO TERTIA.

*Deus in altera vita remunerabit legis naturalis observatores, infractores verò suppliciiis afficiet.*

Propositio hæc quam hic tantùm, ut strictiùs connectantur nostræ propositiones, revocamus, alibi comprobata est.

## COROLLARIUM.

Ex hac tertia propositione nascitur juris naturalis observandi obligatio: nempe legibus naturalibus obtemperandum est, ut præmiis perfruamur virtuti rependendis, pœnasque vitio debitas declinemus.

Triplex ergo est obligationis genus, seu triplex *motivum* legis naturalis observandæ. 1° Ipsa legis rec-

titudo. 2. Dei voluntas; cum enim Deus legis illius observationem velit, consequenter qui peccat, seu qui illam legem infringit, in Deum rebellis est; voluntati Dei à quo omnia accepit, et à quo pendent omnia, resistit; Omnipotenti obnititur, voluntatem suam voluntati ejus opponit; uno verbo, supremum Numen contemnit, et fit criminis læsæ majestatis divinæ nocens. 5° Præmia quæ unicuique pro dignitate tribuentur, et pœnæ quæ apud inferos impiis præparantur.

## SCHOLIUM.

Jus naturale, lex, seu religio naturalis, ut jam diximus, est collectio omnium officiorum quæ lumine naturali cognoscuntur, et quæ ipsâ naturâ et essentiis rerum posita sunt. Triplicis generis distinguuntur hæc officia. Homo enim Deo, homini, et sibi obligatur. Animus non est hæc omnia evolvere, hinc tantum primaria attingemus.

1° Itaque homines Deo debent adorationem, amorem, timorem, obedientiam, orationem, fiduciam, etc. Debent insuper intimas illas animi erga Deum affectiones signis externis manifestare. Hæc sunt, paucis, officia quibus homo tenetur erga Deum, ut antea probatum est.

2° Varia hominis officia erga proximum ex hac regula dimanant: *Fac alteri quod tibi fieri velles.* Hæc morum regula ab omnibus agnoscitur, in omnium animis imprimitur. Hinc fluunt leges æquitatis et justitiæ; hinc debemus unicuique reddere quod suum est. Ex

hac regula fluit lex amoris proximi; hinc tenemur, quantum valemus, illi auxilium ferre, et ab ipso damnum avertere. Hinc debet unusquisque, pro suis opibus, ad bonum et utilitatem patriæ ac societatis conferre.

Hic amor proximi et patriæ nobiscum natus est; ex propensione naturali et ab ipso Deo mentibus insculpta ducit originem.

3° Homo non tantum Deo cultum, proximo amorem et justitiam, verum etiam sibi multa debet. Constat mente et corpore. Debet igitur, 1° mentem suam quæ pars est, sui nobilior, excolere; veri et honesti principia, necnon officia sive erga Deum, sive erga proximum, sive erga seipsum addiscere, voluntatem moderari, ad bona et laudanda illam flectere, nunquam verò ad illicita. 2° Cum habeat corpus, debet ipsius conservationi vigilare, ideòque vitare quæ corporis sanitati nociva sunt. Hinc nascuntur sobrietas, temperantia, etc. Hinc nunquam licet sibi vitam eripere; hinc horrendum crimen est suicidium. Cum Deistæ quidam ausi fuerint tanti criminis defensionem suscipere, idcirco momenta hinc afferemus, quibus revincantur tanti secleris patroni.

1° Suicida in Deum impius est et ipsius jura usurpat. Nam vitam à nobis non habemus, sed à Deo solo accepimus. Solus igitur Deus habet dominium in vitam. Quicumque vult vitam sibi eripere, jus divinum et dominium soli Deo proprium usurpat. Deus nobis vitam largitus est, ut per certum temporis curriculum stemus in mundo, nostrisque fungamur officiis. Solus Deus

Illius temporis mensuram novit. Nescimus utrùm munera ad quæ procreati sumus à nobis impleta sint. Non possumus igitur vitam nobis eripere, nisi consiliis Dei obsistendo. Sicuti miles locum suum deserere non debet, inquit Cicero, nisi jussu imperatoris, ita injussu Dei vitâ migrandum non est, ne munus humanum assignatum à Deo fugisse videamur.

Nec dicant Deum nobis inconsultis et non acceptantibus largitum fuisse vitam, dum ex adverso miles locum suum acceptavit. Nam Deus est omnium dominus, potest quidquid vult nobis inconsultis conferre, et illud à nobis reposcere. Vita est depositum quod nobis commisit, cujus non sumus compotes nec domini, quo consequenter non possumus pro nutu et arbitrio uti, sed tantùm juxta datoris placitum. Miles, etsi locum suum non acceptasset, non debet illum derelinquere, nisi jussu imperatoris.

2<sup>o</sup> Suicida in patriam est sceleratus. Vitam enim patriæ debemus; non possumus igitur privatâ auctoritate mortem nobis consciscere. Debemus aliis exempla patientiæ et fortitudinis; ergo non debemus, in rebus adversis, vitæ impatientes antè tempus lethum advocare.

3<sup>o</sup> Suicida in seipsum peccat; quantum potest, in tantum sui ipsius amorem delet; dimicat contrâ propensionem legitimam et inclinationem naturalem quâ omnes in conservationem nostrî ferimur; uno verbo, contrâ propriam suam naturam agit; omnibus insitum vitæ desiderium præfocat; consequenter monstrosè agit.

Nec dicatur suicidam animi magnitudinem osten-

dere. Nam potius sese ignavum demonstrat; non potest enim vitæ infortunia perferre. Major sanè est in sustinendis vitæ adversitatibus animi excelsitas et constantia, quàm in subeunda morte.

Rebus in adversis facile est contemnere vitam :  
Fortiter ille facit qui miser esse potest. MARTIALIS.

Ex his refellitur autor libri bonis moribus non minus quàm religioni exitialis, cui titulus *Lettres persannes*, qui suicidio nefariè patrocinator.

Ex his insuper sequitur duellum religioni naturali esse adversum. Cùm enim homo nullum jus habeat, nec in vitam aliorum hominum, nec in suam, hinc non potest alteri suâ privatâ auctoritate vitam eripere, nec suam in discrimen adducere. Hinc omnia argumenta quibus suicidium impugnavimus, duellum illicitum esse pervincunt. Aliundè evidens est duellum societati valdè esse exitiosum; cùm exindè tot cives occumbant.

#### SOLVUNTUR OBJECTIONES.

*Contrâ ea omnia quæ de religione naturali dicta sunt.*

OBJ. 1<sup>o</sup> Consensus populorum distinctionem bonum inter et malum non probat, si à natura non ducat originem: atqui non oritur à natura; si enim oriretur à natura, sanè apud omnes gentes eadem forent boni et mali notiones: natura enim in omnibus hominibus

eadem est. Atqui tamen, apud omnes populos non sunt eadem boni et mali notiones, ut constat ex viatoribus et historicis. Lacedæmonii furtum industriâ factum mittebant. Massagetæ parentes senio confectos ex religione occidebant. Carthaginenses diis suis infantes mactabant. Scythæ, teste Herodoto, de advenis interficiendis legem tulerant. Ergo, etc.

R. 4° Non semper fidem habendam esse viatoribus qui vulgò non sunt ad credendum segnes, nec satis accuratè mores populorum explorârunt, quàm ut certò de iis judicare possint, quique inaudita narrare amant. Ipse Herodotus credulitatis nimie notam non effugit. Nonne ipsi christiani, quorum principia de moribus tam eximia sunt, tam perfecta, et qui tam sanctè olim vivebant, tamen ab historicis græcis et latinis quibusdam, ut viri sceleratè et sine moribus traducti sunt?

R. 2° DIST. SEC. MAJ. Si consensus populorum oriretur à natura, eadem essent apud omnes boni et mali notiones, si omnes vocem naturæ audiant, concedo: si quidam voci naturæ aures ocludant et illam præfocent, nego. Itaque fortè quidam homines prima de moribus principia non admittunt; verùm non idèò est concludendum legem non existere homini naturalem, sed tantum illos homines præjudiciis, cupiditatibus, et paradoxorum amore abreptos vocem naturæ non audire, et ad illam non attendere. Sic licèt naturale sit homini sanos oculos habenti objecta externa prospicere, nihil tamen prospiciet, si præcludat oculos, vel apponat obstacula quæ visum impediunt. Sic in philosophicis adsunt veritates essentielles et naturâ re-

rum positæ, licèt de omnibus quidem dubitaverint.

R. 5° ALITER DIST. Eadem essent apud omnes gentes boni et mali notiones, in iis quæ ad primitiva principia attinent, concedo: in iis quæ conclusiones remotas et accommodationem illorum principiorum cum variis circumstantiis spectant, nego. Itaque reverà censemus omnes gentes, omnesque homines ratione præditos cognoscere primitiva legis naturalis principia, v. g. supremum Numen esse colendum, parentes esse diligendos ac sublevandos, homicidium sine causa esse vetitum, etc. In his igitur primis principiis, non fuerunt discordes, sed tantùm in conclusionibus remotis, et in accommodatione principiorum cum circumstantiis variis.

Sic lacedæmonii furtum privatâ auctoritate et violentiâ factum nunquàm passi sunt. Substantiam ergo præcepti cum omnibus aliis populis agnoscebant; verùm in circumstantiis deerrabant, existimabantque furtum posse à republica permitti, si solerter fieret, quia ex illa solertia bonum in rempublicam redundabat, quia respublica honorum privatorum erat domina, et consequenter, ad reipublicæ utilitatem, ea solertioribus dilargiri poterat. Sic massagetæ suos parentes colebant, amoris in procreatores præceptum mittebant; sed in conclusionibus allucinabantur, cum parentes miseros et senio confectos occiderent, ne diutiùs essent infelices. Scythæ alios homines diligebant; sed advenas trucidabant ut hostes et exploratores. Carthaginenses natos diligebant; sed existimabant diis suis placere hostias humanas; putabant Deos suos vitæ dominos jure perfrui cruenta hæc sacrificia expostulandi. Errâ-

runt itaque varii populi in conclusionibus tantum et in circumstantiis pluribus, sed non in ipsis primitivis principiis, nec exinde magis rejicienda sunt primitiva de moribus principia, quam primariae veritates speculative, eo quod de conclusionibus remotis persæpe consensio non sit.

INST. Lex naturalis, saltem in iis quæ ad plurimas conclusiones remotas attinent, sæpè cognitu impossibilis est ipsis viris doctis qui acriter ea de re inter se disputant: atqui tamen si existeret lex naturalis in iis quæ ad conclusiones remotas attinent, omnibus esset cognitu possibilis; ergo nulla existit lex naturalis.

R. 1º Hanc ignorantiam ortum ducere ex hominum culpa et eò quod suum intellectum vitiaverint.

R. 2º N. MIN. Nam Deus qui nobis prima de moribus principia et conclusiones proximas manifestavit, non tenetur ad omnes conclusiones, ex quibus plures sunt remotissimæ, manifestandas; Deus enim potest in moralibus, sicut in speculativis, mentes plus minusve illustrare. Potest alias cognitiones revelare, alias non communicare. Si ignorantiam insuperabili quasdam conclusiones remotas in genere morum ignoremus, tunc Deus non exigit ut illas observemus. In illis circumstantiis nobis dedit agendi regulam, nempe conscientie rectæ vocem cui tunc optemperandum est. Porrò conscientia quam Deus nobis regulam in agendis tradidit, docet in dubiis tutiorem partem esse eligendam.

Præterea, etsi non existeret lex naturalis quantum ad conclusiones remotas, nihilominus existeret quantum ad primaria principia et primitivas conclusiones.

Ergo existit aliqua lex naturalis. Ergo revincuntur adversarii.

Cæterum conclusiones remotæ plurimæ quas lumine naturali non cognoscimus, quas ratio non attingit, revelatione innotuerunt. Itaque quod objicitur probat potius revelationis necessitatem quam ipsi nos in decursu Tractatus stabiliemus, quam legis naturalis non existentiam.

INSTAB. Vel illa notio primitivorum principiorum innata est, vel acquisita. Non est innata, siquidem ideæ innatæ nunc exploduntur ab omnibus. Si sit acquisita, ergo non est naturalis, seu ab ipsa natura insita non est.

R. N. MIN. Quoad utramque partem. 1º Notio hæc potest esse innata, ut arridet pluribus. Reverà non semper fulget et sensum sui facit. Sed quid impedit quominus in mente sint ideæ et notiones ad quas mens continuò non attendat? Numquid ad ideas acquisitas perpetuò attendimus? Non ita sanè. Ergo, pari jure, possunt esse ideæ à Deo mentibus impressæ, ad quas non semper attentissimi sumus. Plures quidem philosophi ideas innatas respuunt, sed plures alii defendunt, nonnihilque negotii est postremam hanc sententiam confutare; qui enim omnes ideas acquisitas et à sensibus ortas affirmant, ad summum probant illius systematis possibilitatem, ad summum ostendunt omnes ideas posse à sensibus oriri, sed minimè conficiunt rem ita esse, nullamque ideam fuisse ingentam et à Creatore mentibus impressam. 2º Possunt illæ notiones dici acquisitæ simul et naturales. Naturales, quia Deus

nostræ naturæ miram impertit facilitatem illas adipiscendi, nosque sic constituit, ut non possumus discrimen bonum inter et malum non conspicere, adeò ut, si nostrâ ratione, nostrisque facultatibus utamur, non possimus quin illas notiones habeamus et acquiramus, sicque dici possunt acquisitæ.

OBJ. 2°. Testimonium conscientie est educationis præjudicium, est opinio puerorum mentibus præmaturè impressa, ex timore Dei et gehennæ animis altius infixâ, quàm ut facilè eruatur. Ergo nihil probat.

R. N. AN. Nam, 1° conscientie stimulos experiuntur nonnulli qui pessimè instituti fuerunt, bonisque moribus minimè imbuti. Pueri in quibus ratio evolvi incipit, non rarè sese abscondunt, et publicè quosdam actus efficere erubescunt, quamvis nondum illis dictum fuerit hos actus esse vitiosos; ergo conscientie testimonium non est opinio puerorum animis præmaturè insita.

2° Lex naturalis cupiditates refrænât; ergo à præjudiciis non oritur. Homo enim aversatur quæ cupiditates coërcent, pronus ad malum fugit quæ appetitum cohibent, jugum à se repellit, ipsum vehementius movent cupiditates quàm præjudicia. Ergo lex naturalis non est opinio à præjudiciis nata, puerorumque animis ab institutoribus infixâ.

3° Varia est institutio apud varias gentes et varios homines. Atqui omnes gentes, omnes populi legem naturalem agnoscunt, omnes homines conscientie stimulis exagitantur, cum illam violaverint. Ergo testimonium conscientie quo legem naturalem existere

probavimus, non est præjudicium ab institutione ortum.

4° Lapsu temporis et ætate maturâ expelluntur præjudicia, saltem à pluribus, à philosophis, à viris perspicacioribus: atqui tamen, si perpauca admodum exceperis, quorum facta discrepant cum dictis, omnes distinctionem hanc constanter admiserunt. Ergo, etc. Timor Dei et suppliciorum quæ in altera vita improbis præparantur, non est præjudicium, sed actus rectus à ratione præscriptus, uti satis constat ex dictis. Ergo, etc.

OBJ. 5° Quod essentiâ malum est, nullam exceptionem patitur, et in nullis circumstantiis potest fieri bonum. Sic in speculativis propositio vera et evidens nunquàm fieri potest falsa. Atqui tamen, principia moralia exceptionem patiuntur, in pluribus circumstantiis mutantur. Sic aliquoties homicidium sit licitum. Ergo, etc.

R. DIST. MAJ. Quod naturâ malum est, in nullis circumstantiis potest fieri bonum, si illæ circumstantiæ non mutantur, concedo: si mutantur, nego. Itaque principia moralia, si res in eodem statu permaneant, nunquàm mutantur, numquàm exceptionem patiuntur. Mirum autem non est mutationem fieri, cum mutetur substantia rei; tunc enim non est idem actus. Nam actus est totum constans ex certis circumstantiis quæ tunc non existunt; consequenter actus antè illicitus non sit licitus, sed alter actus à priori omninò diversus. Sic in bello licitum est homicidium, sed non ideo mutatur lex quæ homicidium vetat; lex enim

quæ homicidium velat, hæc est, *non licet occidere sine justa causa*. Cum itaque in bello justa sit causa occidendi, tunc lex reverà non mutatur, proprièque exceptionem non patitur. Et verò nonne in ipsis speculativis similes exceptiones reperiuntur, si tamen hæc et similia nomen exceptionis mereantur? Nonne vera est ista propositio: *corpus quiescens ab alio impulsu movetur*, licet illud non accidat, si sunt obstacula quæ superari non possint?

OBJ. 4<sup>o</sup> Refellendo Hobbesium probavimus hominem esse natum ad societatem, variisque officiis et legibus erga alios homines teneri, eo quòd naturali propensione ad ipsos diligendos impellatur. Insuper, sæpè in nostris probationibus pro certo posuimus judicia de bono et malo, de recto et æquo necessaria, invictasque propensiones ad illa judicia pronuntianda non posse non decipere, quia ex Deo sunt. Porrò id longissimè abest à vero, siquidem à natura ad malum sæpè propensi sumus; ad divitias, ad iram et ad voluptates, quæ sanè sunt illicitæ, à natura tamen inclinamur; consequenter illæ propensiones naturales à Deo non sunt; nihil igitur probant; vel si quid probent, concludendum est iram et voluptates, ad quas tam naturaliter propellimur, actus esse licitos ac laudabiles.

R. DIST. Nihil potest concludi ex propensionibus vincibilibus, instabilibus, privatis, vel quibus aliæ propensiones fortiores et ipsa ratio opponuntur, concedo: ex propensionibus invictis, permanentibus, universalibus, et quas ipsa ratio confirmat, nego. Itaque ex primis propensionibus nihil concludi potest, quia si siut

vincibiles, fugaces, privatæ, tunc non sunt nostræ naturæ annexæ, consequenter probari nequit illas ex Auctore naturæ dimanare. Simili ratione nihil probant, si ipsis opponantur aliæ propensiones fortiores et præsertim ipsa ratio; quia per propensiones oppositas, fortiores, et rationem Deus nos monet, suppeditatque medium cognoscendi objectum illarum primarum propensionum non esse licitum. Verùm si illæ propensiones sint invictæ, universales, permanentes, et ipsâ ratione confirmatæ, tunc manifestè sunt à Deo, et consequenter argumento sunt objectum ad quod inclinant nos, esse licitum. Jam verò tales sunt propensiones, talia sunt judicia quæ inter probationes attulimus. È contrario propensiones quæ nos ad divitias, ad iram, ad res delectabiles etiam illicitas impellunt, prioris sunt generis, id est, vel sunt vincibiles, vel privatæ, vel parùm constantes, vel saltem opponuntur aliis propensionibus fortioribus, et præsertim rectæ rationi quæ est morum regula, quæ in agendis semper consulenda est, quæque hominem à malo et inhonesto revocare debet.

His adde illas propensiones in se præcisè, et quantum ad rem ipsam, non esse illicitas, sed tantum quantum ad gradum et excessum; sic non amor bonorum vel gloriæ præcisè vitiosus est, sed nimius ac immodicus gloriæ aut divitiarum amor, quem comprimere et emendare debet ratio.

OBJ. 5<sup>o</sup>. Cùm Hobbesio. Si bonum et malum antè quemlibet legem positivam ex natura sua distinguantur, consequenter principibus qui legis naturalis violationem juberent non est obtemperandum. Debent

igitur privati expendere an quidquam legi naturali adversum imperent reges, et per hanc fictam causam unusquisque legem principis contemnet et infringet, sicque tranquillitas publica perpetuò turbabitur. Ergo opinio distinctionis essentialis bonum inter et malum paci publicæ noxia est.

R. 1.<sup>o</sup> Mirum esse Hobbesium hæc objicere, cum nostra sententia principibus et bono publico evidenter faveat, dum è contrario opinio Hobbesii evidenter societati et regibus nocet. Nam religio naturalis, cujus studiosi sumus defensores, docet rebellionem in principes semper et ex natura sua malam esse. At verò si, ut fert Hobbesii sententia, nulla est lex naturalis antè pacta et leges civiles, nutant profectò principum leges, nulloque fundamento satis firmo nituntur. Vide ea quæ superiùs eà de re à nobis dicta sunt. Insuper, juxta Hobbesium, boni publici causà tantum constituti sunt reges. Eà conditione solùm populi principibus sese subjecerunt, ut commodis publicis invigilarent isti principes. Unicuique expendere licitum est, ex eodem Hobbesio, an principis leges ad bonum reipublicæ vergant, an verò ad ipsius detrimentum. Quantum porrò perturbationem doctrina hæc civibus ac imperiis injicere possit nemo non videt.

R. 2.<sup>o</sup> Falsum esse privatos debere leges principum expendere. Nisi enim evidenter et sine examine pateat legem principis esse naturali adversam, qualis esset, si tyrannus præciperet ut quis patrem vel matrem necaret, legi semper obediendum est. Insuper, etiam cognità legis perversitate, non turbabitur tran-

quillitas publica. Licet enim tali legi obtemperandum non sit, tamen rebellare nunquam licet. Ergo, etc.

OBJ. 6.<sup>o</sup> Cum Hobbesio. Deus non concessit homini facultates et potentias inutiles; ergo quidquid homo potest, illud jure et licitè potest: atqui homo bonas et malas actiones potest, cum sit liber; ergo, etc.

R. 1.<sup>o</sup> Retorqueo argumentum contra Hobbesium. Nam homo habet potestatem pacta infringendi; ergo illud jure potest. Id tamen non admittit Hobbesius.

R. 2.<sup>o</sup> N. SEQUELAM MAJORIS. Licet enim homo non possit licitè agere quidquid potest, non sequitur ipsius potentias esse inutiles. Nam potestas malum agendi de qua hic agitur, non differt à potestate bonum agendi, seu est ipsa libertas. Jam verò quamvis licitum non sit uti libertate ad malum agendum, non ideò est inutilis. Prodest enim ad bonum liberè seligendum. Ope illius potestatis, homo sese liberè Deo submittit; consequenter Deo gloriam dat, et sibi meritum affert. Ergo illa potestas ipsi est quàm maximæ utilitatis.

Et verò si quidquid potest absolutè fieri, justè fieri possit, igitur qui posset occidere patrem, beneficii autorem, amicum, justè eos occideret: atqui illud absurdum est et horrendum dictu; ergo, etc.

INST. Tam latè patet jus Dei quàm ipsius potentia; quidquid enim potest Deus, ipsi licitum est; ergo, pari jure, quidquid homo potest, ipsi licet.

R. N. CONSEQ. Ratio discriminis est quia Deus non potest malum agere, cum sit infinitè sanctus et justus. Verùm homo, qui nec est essentià justus, nec sanctus, quique libertate perfruitur, malum agere potest. Si

Deus, quod absit ut dicatur, esset liber ad malum agendum, tunc quidquid posset ipsi non liceret, tuncque jus Dei ipsius potentiam non adæquaret. Ergo homo, licet malum agere possit, non ideò illud licitè potest.

## SECUNDA PARS

### TRACTATUS.



#### *De religione revelata.*

Hucusque eos Deistas impugnavimus, qui religionem naturalem et omnem Dei cultum è medio tollunt. Nunc alii nobis debellandi sunt, ii nempe qui religionem naturalem agnoscentes, nullam revelationem admittunt. Inter illos multi ipsam revelationis possibilitatem in dubium vocant. Ab illa quæstione, prout ordo postulat, secundam hanc partem exordiemur.

#### CAPUT PRIMUM.

##### *De possibilitate revelationis.*

In memoriam revocandum est *religionem naturalem*, uti ex dictis satis liquet, esse collectionem omnium officiorum quæ rectâ ratione et lumine naturali præscribuntur.

Revelatio autem est manifestatio alicujus veritatis, facta à Deo per alia media quàm per ea quæ natura instituit ad cognoscendum verum. His positus, expo-